

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

P R O G R A M A

PENTRU EXAMENUL NAȚIONAL DE DEFINITIVARE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT

DISCIPLINA DE EXAMEN: ISTORIE

2015

Notă de prezentare

Prezenta programă pentru examenul de definitivare în învățământ se dorește un răspuns la noul context al formării pentru profesia didactică, dar și la modificările intervenite în curriculum-ul școlar specific disciplinei Istorie, în învățământul preuniversitar (gimnazial și liceal).

Programa este elaborată în acord cu legislația în vigoare, iar concepția, principiile și criteriile care stau la baza propunerilor tematice sunt următoarele:

- a) statutul și competențele aferente carierei didactice;
- b) eficacitatea practică și socială desfășurată de cadrul didactic în unitățile școlare, oferta de conținuturi ale cunoașterii asociată cu interesele de bază ale elevilor;
- c) diversificarea competențelor dobândite de cadrele didactice în cadrul procesului de formare continuă și dezvoltare personală;
- d) dezvoltarea și inovarea metodologică, prin reflecție asupra teoriei și practicii educaționale de la nivel național, respectiv raportarea la tendințele și modificările survenite în documentele europene.

Pregătirea cadrelor didactice pentru susținerea examenului de definitivare în învățământ trebuie să ofere profesorilor de istorie ocazii pentru:

- reactualizarea cunoștințelor dobândite în cursul formării inițiale în domeniul istoriei și al didacticii specialității;
- reflectarea asupra rolului disciplinei Istorie, cât și al disciplinelor de studiu din aria curriculară "Om și societate" în sistemul educațional, sugerând moduri în care pot fi aduse în dezbateri conținuturi actualizate referitoare la problemele societății contemporane;
- reflectarea critică asupra finalităților istoriei ca disciplină de studiu, respectiv contribuția acesteia la realizarea profilului absolventului;
- demonstrarea competențelor dobândite de cadrele didactice privind proiectarea și realizarea unităților de învățare, respectiv a secvențelor didactice, accentuarea caracterului practic-aplicativ al demersului didactic prin motivarea elevilor și realizarea unui management eficient al clasei, selectarea și folosirea creativă a resurselor didactice, centrarea demersului didactic pe elev prin abordarea nevoilor individuale în clasă, evaluarea elevilor (inițială, progresul, performanța);
- demonstrarea competențelor legate de domeniul istoriei prin utilizarea adecvată a conceptelor, a metodologiei specifice și selectarea critică a informației.

Programa pentru examenul de definitivare în învățământ cuprinde conținuturile științifice din istoria românilor, istoria universală și didactica istoriei, precum și referințele bibliografice corespunzătoare acestora.

Proba scrisă la istorie din cadrul examenului de definitivare în învățământ evaluează o serie de competențe specifice profesorului de istorie, pe care acesta urmează să le demonstreze în activitatea didactică, precum:

- analiza faptelor/proceselor istorice, utilizând limbajul de specialitate;
- compararea unor fapte/fenomene istorice din perspectivă ideologică, politică, economică, socială, culturală;
- explicarea continuității, schimbării și a cauzalității în cadrul faptelor/proceselor istorice;
- argumentarea unor opinii/puncte de vedere referitoare la fapte/procese istorice;
- aplicarea metodelor și tehnicilor specifice istoriei în abordarea surselor istorice;
- analiza programelor școlare de istorie în vederea aplicării personalizate a acestora în procesul didactic;
- construirea unor activități de învățare în concordanță cu competențele, valorile și atitudinile prevăzute în programe;
- aplicarea adecvată a unor strategii și metode specifice disciplinei care să reflecte o abordare centrată pe elev și pe formarea complexă a personalității acestuia;
- aplicarea unor instrumente și metode diverse pentru evaluarea competențelor specifice disciplinei Istorie;
- adecvarea activității de evaluare continuă la cerințele evaluărilor/examenelor naționale.
- examinarea critică a caracteristicilor diferitelor strategii didactice în vederea adaptării conceptelor și procedurilor de specialitate și a resurselor utilizate la grupul de elevi și la obiectivele învățării;
- identificarea diferitelor perspective asupra istoriei ca disciplină școlară;
- identificarea structurii programelor de istorie pentru orientarea activității profesorului.

ISTORIE

Conținuturi tematice și referințe bibliografice

I. Istoria românilor

I.1 Antichitatea

- **Geto-dacii** - civilizația geto-dacilor.
- **Dacia în epoca romană** - romanizarea spațiului daco - moesic, administrația romană în provincia Dacia, romanitate și creștinism, popoarele migratoare.
- **Etnogeneza românească în context european, continuitatea, perspective istoriografice.**

I.2. Evul mediu

- **Geneza și organizarea statelor medievale în spațiul românesc:** structuri politice în secolele IX-XIII; constituirea statelor medievale Valahia și Moldova; Transilvania de la voievodat la principat, instituțiile statului medieval (Domnia, Biserica, organizarea militară, Adunările de stări), Transilvania de la dominația otomană la cea habsburgică.
- **Românii în context internațional:** voievozii români în „cruciada târzie”, statut politico-juridic.
- **Cultură și spiritualitate în spațiul românesc:** Reforma religioasă și Ortodoxia; Renașterea și Umanismul.

I.3. Epoca modernă

- **Țările Române în secolul al XVIII-lea și în prima jumătate a secolului al XIX-lea:** Iluminismul, transformări economice și social-politice; reformismul - fanarioții și iosefinismul; Regulamentele Organice și reformele domnilor regulamentari, Problema Orientală.
- **Constituirea României moderne:** Revoluția română de la 1848; constituirea și organizarea statului (problema românească și Europa 1848-1858; Unirea din 1859; reformele lui Al. I. Cuza; Constituția din 1866), Independența de Stat a României.
- **Stat, societate și cultură în România modernă (1866-1914):** Monarhia; Parlamentul; formarea și evoluția partidelor politice; activitatea guvernamentală; curente de idei privind formarea și evoluția civilizației române modern; transformări economice și sociale (geneza și evoluția categoriilor sociale); instituțiile de cultură; cultura și viața cotidiană; românii din afara granițelor (Transilvania, Banat, Peninsula Balcanică, Dobrogea, Basarabia, Bucovina);
- **Politica externă a României la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea;**
- **România și Primul Război Mondial(1914-1918).**

I.4. Epoca contemporană

- **România Mare:** context, cauze, etape, importanță.
- **România interbelică:** integrarea provinciilor românești; Constituția din 1923; sistemul politic (Parlamentul, Monarhia, partidele, activitatea guvernamentală); de la regimul democratic la regimul autoritar; politica externă; statutul minorităților;
- **România în timpul celui de-al Doilea Război Mondial**
- **România după a doua conflagrație mondială (1945-1948); România lui Gh. Gheorghiu Dej (1948-1965), Epoca Ceaușescu (România socialistă 1965-1989), Anul 1989.**
- **România în perioada Războiul rece:** Alinierea la organisme aflate sub control sovietic (CAER; Tratatul de la Varșovia); deschiderea politicii externe, izolarea României pe plan extern.
- **Transformări politice, economice și sociale în România după 1989.** Regimul politic democratic, Constituția din 1991, integrarea euro-atlantică.

Bibliografie:

- Academia Română - *Istoria Românilor*, Vol. I - X, București, 2001-2013 - capitolele referitoare la tematica examenului.
- Baciu, Nicolae, *Agonia României, 1944-1947*, București, 1991.
- Bârbu, Ligia, Brezeanu, Stelian, *Originea și continuitatea românilor. Arheologie și tradiție arheologică*. București, 1991.
- Bărbulescu, Mihai, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*, București, 1998.
- Boia, Lucian, *Istorie și mit în conștiința românească*, București, 1997.
- Brătianu, Gheorghe I., *O enigmă și un miracol: poporul român*, București, 1988.
- Brătianu, Gheorghe I., *Tradiția istorică despre întemeierea statelor românești*, București, 1980.
- Bulei, Ioan, *Conservatori și conservatorism în România*, București, 2002.
- Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, București, 1997.
- Deletant, Dennis, *România sub regimul comunist*, București, 1997.
- Dumitrescu, Doru, Mihai Manea, Rodica, Păun, Mirela, Popescu, Maria Rițiu, *101 de momente din istorie românilor*, Editura Media Alert, București, 2013
- Felezeu, Călin, *Statutul Principatului Transilvaniei în raporturile cu Poarta Otomană, 1541-1688*. Cluj-Napoca, 1996.
- Fischer-Galați, Stephen, *România în secolul XX*, Iași, 1999.
- Fischer-Galați, Stephan, Giurescu, Dinu C., Pop, Ioan-Aurel (coordonatori), *O istorie a românilor. Studii critice*, Cluj-Napoca, 1991.
- Focșeneanu, Eleodor, *Istoria constituțională a României (1859-1991)*, București, 1997.
- Giurescu, C., Constantin, *Istoria României I, II, III* București, 2007
- Giurescu, Dinu C., *România în al doilea război mondial*, București, 1999.
- Hitchins, K., *Românii 1774 - 1866*, Edit. Humanitas, București, 1998.
- Hitchins, Keith, *România: 1866-1947*, Edit. Humanitas, București, 1998.
- Kirițescu, Constantin, *Istoria războiului pentru întregirea României. 1916-1919*, București, 1989.
- Maxim, Mihai, *Țările Române și Înalta Poartă*, București, 1994.
- Mitu, Sorin, *Geneza identității naționale la românii ardeleni*, București, 1997.
- Ornea, Zigu, *Anii treizeci. Extrema dreaptă românească*. București, 1995.
- Papacostea, Șerban, *Românii în secolul al XIII-lea. Între cruciată și imperiul mongol*. București, 1993.
- Petolescu, Constantin C., *Scurtă istorie a Daciei romane*, București, 1995.

Platon, Gheorghe, Platon, Alexandru-Florin, *Boierimea din Moldova. Secolul al XVIII-lea prima jumătate a secolului al XIX-lea*, București, 1997.

Platon, Gheorghe, *Istoria modernă a Românilor*, București, 1985.

Pop, Aurel-Ioan, *Românii și maghiarii în secolele X-XIII*, București, 1997.

Pop, A.I., Bolovan I., *Istoria României. Compendiu*, Cluj-Napoca, Institutul Cultural Român – Centrul de Studii Transilvane, 2005

Rădulescu, Mihai-Sorin, *Elita liberală*, București, 1999.

Scurtu, Ioan, Bulei, Ioan, *Democrația la români 1866-1938*, București, 1990

Scurtu, Ioan, Buzatu, Gheorghe, *Istoria românilor în secolul XX*, București, 1999.

1. ***, *Legea Educației Naționale. Legea nr. 1/2011 cu modificările și completările ulterioare*

II. Istoria universală

II.1. Antichitatea

- **Civilizații ale Orientului antic:** structuri politice; cultura în Orientul antic (Egiptul, lumea mesopotamiană)

- **Modele de organizare politică în Grecia antică:** polisul grec; Sparta; Atena.

- **Imperiul Macedonean.**

- **Roma antică:** regalitatea, republica; principatul; imperiul.

- **Culturile greacă, elenistică și romană:** educația, științele și filosofia, religia și artele.

II.2. Evul mediu

- **Geneza Evului mediu:** marile migrații și regatele barbare, creștinismul și organizarea bisericii; arabii și Islamul; etnogeneza popoarelor europene; relațiile suzerano - vasalice.

- **Orient și Occident:** modele de evoluție politică, social-economică și culturală (Imperiul Bizantin, Imperiul Carolingian, Califatul Arab)

- **Occidentul medieval** (secolele al X-lea - al XIV-lea): structuri economico-sociale și instituționale (proprietatea și structura socială feudală, vasalitatea și feudul; monarhia și procesul de centralizare teritorială, instituțională și politică); orașul medieval european.

- **Ipostaze ale universalismului medieval:** Papalitatea și Imperiul; Cruciadele.

- **Geneza capitalismului și tranziția spre modernitate:** Marile descoperiri geografice; Renașterea; Reforma religioasă.

II.3. Epoca modernă

- **Geneza lumii moderne:** monarhiile absolutiste; Iluminismul, modelul politic britanic și nașterea democrației americane; civilizația europeană.

- **Europa în perioada 1789-1849:** revoluția franceză, nașterea ideologiilor moderne, revoluțiile din Europa în prima jumătate a secolului al XIX-lea.

- **Stat și națiune în epoca modernă:** state naționale și multinaționale în Europa;

- **Cultura europeană în epoca modernă** (secolele al XIX-lea - începutul secolului al XX-lea)

- **Europa și lumea la cumpăna dintre secole:** relațiile internaționale, Primul Război Mondial.

II.4. Epoca contemporană

- **Ideologii și regimuri politice democratice și totalitare**

- **Al Doilea Război Mondial**

- **Lumea postbelică:** Organizații internaționale, Regimuri politice democratice și totalitare, Războiul rece, Prăbușirea comunismului în Europa, Drepturile omului, Rolul societății civile, Religia în lumea contemporană.

Bibliografie:

Arendt, H., *Originile totalitarismului*, București, 1991.

Aries, Philippe, Georges Duby (coordonatori): *Istoria vieții private*, vol. 1 – 8, București, 1994 -1996.

Bold.,E., *Diplomația de conferințe. Din istoria relațiilor internaționale între anii 1919-1933*, Iași, 1991.

Barbero, Al., *Carol cel Mare – un părinte al Europei*, București, 2005.

Bernstein, Serge, Pierre Milza, *Istoria Europei*, vol. 1-5, Iași, 1998-1999.

Bloch, R., Cousin, J., *Roma și destinul ei*, vol. 1-2, București, 1988.

Braudel, F., *Jocurile schimbului*, vol. 1-2, București, 1985.

Braudel, F., *Structurile cotidianului: posibilul și imposibilul*, vol. 1-2, București, 1984.

Braudel, F., *Timpul lumii*, vol. 1-2, București, 1989.

Carpentier Jean, Francois Lebrun, *Istoria Europei*, Editura Humanitas, București, 2006

Chaunu, P., *Civilizația Europei în secolul luminilor*, București, 1986.

Chamoux, Fr., *Civilizația greacă*, vol. 1-2, București, 1985.

Chamoux, Fr., *Civilizația elenistică*, vol. 1-2, București, 1985.

Courtois, S.T. (coord.), *Cartea neagră a comunismului*, București, 1998.

- Delumeau, J., *Civilizația Renașterii*, vol. 1-2, București, 1995.
- Duby, G., *Cele trei ordine sau imaginarul feudalismului*, București, 1998.
- Duby, G., *Vremea catedralelor*, București, 1998.
- Dumitrescu, Doru, Manea, Mihai, Popescu, Mirela, *Culegere de surse istorice. Lumea antică și medievală*, Editura Nomina, Pitești 2014
- Dumitrescu, Doru, Manea, Mihai, Popescu, Mirela, *Culegere de surse istorice. Lumea modernă*, Editura Nomina, Pitești 2014
- Dumitrescu, Doru, Manea, Mihai, Popescu, Mirela, *Culegere de surse istorice. Lumea contemporană*, Editura Nomina, Pitești 2014
- Dumitrescu, Doru, Manea, Mihai, Popescu, Mirela, *Enciclopedia Primului Război Mondial*, Editura Corint, București, 2014
- Fountain, A., *Istoria războiului rece*, vol 1-4, București, 1992.
- Johnson, Paul, *O istorie a lumii moderne 1920–2000*, București 2014
- Istoria Universală (Larousse)*, vol. I-III, Edit. Univers Enciclopedic, București, 2005-2006.
- Le Breton, Marie, Jean, *Măreția și destinul bătrânei Europe*, Editura Humanitas, București, 2006
- LeGoff, J., *Imaginarul medieval*, București, 1991.
- LeGoff, J., (coordonator), *Omul medieval*, Iași, 1999.
- LeGoff, J., *Civilizația medievală*, București.
- Lung, Ecaterina, *Istoricii și politica la începuturile evului mediu european*, Editura Universității din București, 2001.
- Manent, P., *Istoria intelectuală a liberalismului*, București, 1992.
- Miquel, A., *Islamul și civilizația sa*, vol. 1-2, București, 1996.
- Murgescu, B., *Istoria lumii în texte*, București, 1999.
- Oppenheim, W., *Europa și despoții luminați*, București, 1998.
- Musset, Lucien, *Invaziile*, vol 1-2, București, 2002.
- Platon, Alexandru-Florin, Rădvan, Laurențiu, *De la cetatea lui Dumnezeu la edictul din Nantes*. Izvoare de istorie medievală (sec.V-XVI), Iași, 2005.
- Riché, Pierre, *Europa barbară din 476 până în 774*, București, 2003.
- Sabatino Moscati, *Marile imperii ale Orientului*, București, 1972 .
- Petre, Z., *Civilizația greacă și originile democrației. Premise istorice (I)*, București, 1993.
- Soulet, Jean-Francois, *Istoria comparată a statelor comuniste din 1945 până în zilele noastre*, Iași, 1998.
- Suceveanu, A., *Alexandru cel Mare*, București, 1996.

Didactica istoriei

Conținuturi tematice și referințe bibliografice

- **Locul istoriei în curriculum-ul național** (poziția în planurile cadru de învățământ, repere în elaborarea programelor, contribuția istoriei la profilul de formare al elevilor).
- **Structura programelor** (notă de prezentare, competențe generale/competențe specifice, valori și atitudini, conținuturi asociate; sugestii metodologice; standarde curriculare).
- **Elemente obligatorii și elemente facultative ale programei școlare.**
- **Rolul fiecărei componente a programei pentru orientarea activității profesorului.**
- **”Istoriile din școală”** (proiectarea activității didactice și documentele de proiectare – planificarea calendaristică, proiectul unității de învățare, proiectul de lecție, locul surselor istorice în proiectare, abordarea problemelor controversate și sensibile)
- **Metode centrate pe studiul surselor istorice.**
- **Metode bazate pe comunicarea orală, scrisă și vizuală.**
- **Metode, tehnici și procedee care antrenează învățarea activă, diferențierea învățării și învățarea prin cooperare.**
- **Integrarea manualului școlar în activitatea de predare –învățare –evaluare.**
- **Integrarea noilor tehnologii de informație și comunicare în activitatea de predare. Tehnici și metode.**
- **”Istoriile din afara școlii”:** (familia, comunitatea, călătoria și contactul cu “celălalt”), muzeul, filmul (documentar și artistic), mass – media.
- **Metode tradiționale și metode alternative/complementare de evaluare** (probe orale, probe scrise, probe practice; observare sistematică a comportamentului elevilor, referat, proiect, investigație, portofoliu, autoevaluare).
- **Tipologia itemilor** (itemi obiectivi, itemi semiobiectivi și itemi subiectivi).
- **Competențe vizate prin diferiți itemi. Limite și avantaje ale diverselor tipuri de itemi.**
- **Principii și modalități de construire a instrumentelor de evaluare pentru disciplina Istorie.**

Bibliografie

- Adăscăliței, Felicia, Bercea, Marilena, Dumitrescu, Doru, Lazăr, Liviu, Manea, Mihai, Popescu, Mirela, *Elemente de didactică a istoriei*, ediția a II-a Pitești, Editura Nomina, 2012
- Căpiță, Laura, Căpiță, Carol, *Tendențe în didactica istoriei*, Editura Paralela 45, Pitești, 2005.

- Căpiță, Carol, Căpiță, Laura, Stamatescu, Mihai, *Didactica istoriei*, I (2005) și II (2006), Ministerul Educației și Cercetării, Proiectul pentru Învățământul Rural (Volumele se găsesc în bibliotecile universităților din țară.)
- Cucos, Constantin, *Pedagogie*, Editura Polirom, Iași, 2002
- *Curriculum Național. Programe școlare pentru clasele a V-a – a XII-a.* (site-ul Ministerului Educației și Cercetării Științifice, www.edu.ro, secțiunea Preuniversitar, Programe, Aria curriculară Om și societate).
- Dinulescu, Constanțiu, *Didactica istoriei*, Editura Universitaria, Craiova, 2007.
- Doicescu, Rozalia (coord.), *Ghid de evaluare la Istorie*, Editura Prognosis, București, 2001.
- Dumitrescu, Doru, M. Bercea, R. Doicescu, M. Manea, M. Popescu, *Ghid de evaluare disciplina Istorie*, Editura ERC Press, București, 2011
- Dumitrescu, Doru, M. Bercea, M. Manea, M. Popescu, *Mapa profesorului de istorie*, vol I Editura Media Alert, București 2012
- Dumitrescu, Doru, M. Bercea, M. Manea, M. Popescu, *Mapa profesorului de istorie*, vol II Editura Media Alert, București 2012
- Felezeu, Călin, *Metodica predării istoriei*, Editura Presa Universitară Clujană, Cluj Napoca, 2003.
- *Ghid metodologic. Aria curriculară Om și societate.* Liceu, M.E.C., C.N.C., București, Editura Aramis Print, 2002.
- *Instruirea diferențiată. Aplicații ale teoriei inteligențelor multiple.* Ghid pentru formatori și cadre
 - o didactice, MEC/CNPP, București, 2001 (volumul se găsește în bibliotecile CCD-urilor).
- *Învățarea activă.* Ghid pentru formatori și cadre didactice, MEC/CNPP, București, 2001 (volumul se găsește în bibliotecile CCD-urilor).
- Iuțiș, Gheorghe, Pânzariu, Argentina, Iriciuc, Valerica, *Ghid metodic pentru studenți și profesori debutanți*, Editura Universității "Al. I. Cuza" și Editura Educația 2000, Iași, 2005.
- Manea, Mihai, Palade, Eugen, Sasu, Nicoleta, *Istorie. Predarea istoriei și educația pentru cetățenie democratică: demersuri didactice inovative*, Editura Educația 2000.
- Oprea, Crenguța-Lăcrămioara, *Strategii didactice interactive*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 2009
- Păun, Stefan, *Didactica Istoriei*, Editura Corint, București, 2005.
- Potolea, D., Manolescu, M. (1996), *Teoria și metodologia curriculumului*, Ed. PIR, MEdC, București
- Potolea, D., Manolescu, M. (1995), *Teoria și practica evaluării educaționale*, Ed. PIR, MEdC, București
- *Predarea istoriei secolului XX*, MEC, București, 2001.
- Stasz, B., Ulrich, L., *Istorie orală - Spunem povești și scriem despre viață.* Colecția "Șanse egale". Centru Educația 2000+, Editura Corint, București, 2000.
- Stradling, R., *Să înțelegem istoria secolului XX*, Editura Sigma, București, 2002.
- *Studii și Articole de Istorie (SAI)*, Revista Societății de Științe Istorice din România.